

Izjava, izvešena ponedeljek, 22. 3. 1925. Uredništvo: ulica sv. Franciska, 20. I. nadstropje. Pismo se ne sprejema, rokopis ne vračajo. — Odgovor: Prof. F. Peric. — Listnik: Tisk. tiskarne Edinost. Naročnina: za mesec L. 7.—, 3 mesece L. 19.—, 6 mesece L. 32.—, 1 leto L. 60.— Za inozemstvo mesečno 5 lir več. — Telefon uredništva in uprave št. 11-57.

EDINOST

Posamezne številke v Trstu in okolici po 20 cent. — Oglasi se računajo v širokosti ene kolone (72 mm.). — Oglasi trgovcev in obrtnikov po 40 cent. oemrtice, zabavale, poselnice in vabila po L. 1.—, oglasi deurnih zavodov po L. 2.—, mali oglasi po 20 cent. beseda, najmanj pa L. 2.— Oglasi naročnina in reklamacije se pošiljajo izključno upravi Edinosti, v Trstu, ulica sv. Franciska Asijskega št. 20. I. nad. — Telefon uredništva in uprave 11-57.

Gentilejeva zvezda na — zatonu!

Ko je bivši naučni minister Gentile objavil in dal zakoniti svojo šolsko reformo, posebno pa ko je bil praktično izjaviti z vsoto samozavestjo svoje filozofske vzvišenosti, je bil slaven mož. Zvezda njegova je bila na zenitu. Blestela je na obzorju, vpenjanjem se nad današnjo fašistovsko Italijo, v čast in slavo filozofa Gentileja. Od vseh strani sedanega vladnega tabora so se mu vihale naproti kadilnice in zvenela je v velikem zboru velepesem hvale in priznanja. Ime naučnega ministra je bilo v vseh ustih in zvenelo je po predalnih javnih glasilih. Tudi pri nas. Toda iz drugačnih vzrokov. Drugače je odjeknilo v naših glasilih. Niso bili glasovi velepesni v proslavo velikega in res koristnega šolskega reformatorja, marveč bolesteni zvoki radi nečloveškega udara, ki ga je Gentilejeva šolska reforma zadala našemu, do tedaj cvetočemu ljudskemu šolstvu, ker je pregnala iz naših sol vrsto izvršnih, vnetih in izkušnih učiteljev in vzgojevalcev, a onim, ki so ostali, je odtegnila glavno in neogibno sredstvo smotnega pouka in plemenite vzgoje. In sicer s tem, da je izgnala iz naših sol materinstvo ne le kot učni jezik marveč v praksi tudi popolnoma. Kajti tisto revščino, ki nam jo je se milostno dopustila Gentilejeva šolska reforma v takim imenovanih dodatnih urah, so nam njegovi podrejeni organi vzkratili svojo voljo, ne da bi jih bil kdo pozval na odgovor radi take upornosti proti veljavnemu zakonu. Krivica, ki jo je bivši minister Gentile s svojo šolsko reformo prizadeval našemu ljudstvu, na škodo njegove šole, njegove vneza za kulturni napredek na narodni podlagi, posvečeni z nauki vseh pravih pedagogov vsega sveta — ta krivica je toliko in tako gorostasna, da se bode še poznejši rodovi spominjali njegovega imena z žgočo bolejo v duši in z besedo na jeziku, ki ne bo — blagoslovjal!

Pa tudi v drugorodni javnosti naše države so se polagoma jeli oglašati glasovi, ki se niso skladno pridruževali velikemu slavospevu, marveč so čutilo — distonirali. Protestni glasovi so počasi zadobivali konkretno in vidno obliko v hrupnih demonstracijah proti Gentilejevi šolski reformi. Sledečji so ti protesti, ki so se doslej pojavljali ter dobivali svoj odmev v posameznih javnih glasilih, dobili oster izraz na občinskem mestu ustave Italije, v »višji« zbornici, v — senatu. Ostre, porazne so bile tu besede kritike o Gentilejevi šolski reformi, ki so jih govorili posamezni senatorji in ki so vrhovale v sodbi, da je bila šolska uprava v Gentilejevi dobi v najnesrečnejših rokah. Čuli smo celo sodbo, da so filozofski redokadaj dobri politiki in upravitelji. Vtis, ki ga je ta sodba v senatu, v skladu z mnenjem široke javnosti, napravila na vse strani, je bil tako silen, da tudi sedanja vlada, ki je slavila Gentilejevo reformo kot velik fašistovski državni čin, ni mogla drugače, nego da je izkrcala tega nesrečnega ministra iz svoje ladje. Gentilejeva zvezda je začela temneti. Kadilnice so ugasil, slavospevi so skoraj popolnoma utihnili. Le tu pa tam se je oglašal pod listih kak branitelj in pa v zbornici sedanji učni minister Fedele. Slovesno je izjavil, da mora Gentilejeva šolska reforma ostati v veljavi ter da se bo izvajala z vso doslednostjo in strogošću. Ker pa se je vendar odločil za neke spremembe, je prišlo do nečesa hudega za Gentileja, česar ne bi bil nikdo pričakoval še pred malo časa. In kar je posebno značilno za duševnost tega moža, bi bilo, da je on sam izzval pod pretežo tistih sprememb konflikt s sedanjim naučnim ministrom in s tem z vso vlado samo in fašistovskim taborom, kateremu je bil se nedavno miljenec in najdražji varanec.

Iz večeršnjega tozadevnega rimskega poročila smo doznali, da ultrafašistovski list »Impero« očita Gentileju zasledovanje le osebne koristi, ki da se nikakor ne krijejo z državnimi interesi. Očita mu, da bi se hotel z napadi na sedanjega njegovega naslednika dokopati zopet — do mlate.

Tako je danes isti fašistovski tabor strog sodnik nad bivšim naučnim ministrom, tem nesrečnim očetom prošle šolske reforme. Zvezda Gentilejeva je na zatonu in uredništvo se na njem tista znana prislovica: Sic transit gloria mundi!

Seveda ne smemo mi od zatonu Gentilejeve osebnosti slavo pričakovati nikakega preobrata v šolski politiki vlade v naši državi. Nasprotno. Tudi sedanji naučni minister — Gentilejev »nasprotnik« — je izjavil nemškemu poslancu Tinzlu, da Italija ne priznava razen italijanskega nobenega drugega učnega jezika v svojih mejah. Fedele ni torej nič bolj »gentile« (volkodusen) napram narodnim manjšinam nego Gentile! Ostaja »fedele« (zvest) Gentileju. Ne delamo si potemtakem nikakih iluzij. Toda tudi vlada naj si jih ne dela. Vprašanje narodnih manjšin in njih pravic se ne da spraviti z dnevnega reda z izjavami take nevedne in zakrknjene trme.

Bivša cesarica Charlotte težko bolna
BRUSELJ, 21. Zdravstveno stanje bivše cesarice Charlotte, vdove po cesarju Maksimilijanu, ki je bil ustreljen v Queretaru, se je v zadnjem času zelo poslabšalo. Princeznja je zbolela na influenco in ne jemlje nobene hrane. Bivša cesarica šteje 85 let ter biva na gradu Boucheout v okolici Bruslja.

Poslanska zbornica

Posl. Besednjak o žalostnih razmerah na naših sodnih

Pravosodni minister odgovarja s staro pesmijo: »Italija je narodna država«. — Načrt za pobijanje sleparij pri trgovini z vinom sprejet — Proračun pravosodnega ministrstva sprejet

RIM, 21. Takoj na začetku današnje dopoldanske seje poslanske zbornice je bil sprejet zakonski načrt za spremenitev v zakon kr. ukaza od 14. septembra 1924, št. 1374, ki vsebuje določbe za pobijanje sleparij pri trgovini z vinom. Nato je bila prečitana sledeča resolucija komisije: »Zbornica poziva vlado, da naj čimprej predloži nov zakonski načrt glede pripravljanja, prodaje in trgovine z vinom, kateri naj upošteva pripombe prejšnje zbornice za spremenitev kr. ukaza od 12. aprila 1917, št. 729 in ki naj združi v enoten zakon vse določbe, ki so se do danes izdale v tej zadevi.« Nava, minister za državno gospodarstvo, se je izjavil za to resolucijo, ki je bila nato tudi sprejeta.

Nato se je začela razprava o proračunu justičnega ministrstva za finančno leto 1925-26. Kot prvi govornik je poslanec Sandrini kritiziral prepočasno poslovanje justice, čemur da je deloma kriva zadnja preuredba sodnih okrožij, katere se je — izjemno ustanovitve enočinke kasacijskega sodišča — izkazala v praksi za popolnoma zgrešeno z ozirom n današnje zahteve sodstva. Treba si je tedaj postaviti vprašanje revizije sodnih okrožij, ker mora justica biti globlja ter ostati ljudstvu kolikor močnejša. Govornik je predlagal, da bi se pristojnost sodnikov-spravnikov zvišala na 1000 lir in pristojnost pretorjev na 10.000 lir, ter je izrazil željo, da bi se reformna zakonodaja čimprej izvršila. Na koncu je še pripomnil, da se naj pri določitvi mej za okraj prizivnega sodišča v Trstu pazi na to, da se ne bo zmanjšal pomen prizivnega sodišča v Benetkah.

Poslanec Fera se je zavzel za zboljšanje gmočnega položaja bivših predsednikov prizivnih in odpravljenih kasacijskih sodišč ter nato poglobil v vprašanje položaja mladoletnih zločincev. Spomnil se je tudi svojega lanskega predloga za zakon za ugotavljanje očetovstva, kateri je takrat našel ugodna tla pri najugodnejših parlamentarjih. Pri tej priliki je opozoril na naraščanje števila nezakonskih razmerij ter pripomnil, da postanejo otroci, rojeni iz takih razmerij, katerih odreja zakonik pravico članstva v družini, gotove žrtve korupcije, uboštva in zločinstva. Radi tega priporoča, da bi ta zakonski predlog čimprej prišel do svoje odobritve. To ne bi nič škodilo ugledu in miru družin, ker bi ostala prepoved ugotovitve očetovstva za izvenzakonske otroke in otroke, rojene iz razmerja med bratom in sestro.

Govornik se je pri svojih izjavah skliceval na zakone italijanskih držav, v katerih je bila do proglasitve italijanskega civilnega zakonika dopuščena tožba proti nezakonskemu očetu. Končno je še nastopil proti veljavnim zakonom za odkodniti onim, ki so utrpeli kako škodo vsled zmota v sodstvu, ter se zavzel za zboljšanje tudi v tem oziru.

Poslanec Spinelli je tudi govoril proti zadnji določitvi sodnih okrožij ter pripomnil, da trpijo pod tem posebno nižje stopnje sodnih. Obžaloval je, da je vlada hotela varčevati baš pri sodnih, ter ugotovil, da se niso uresničila upanja, da se bodo vsled tega skrcili državni izdatki. S preuredbo sodnih okrožij se je le pretirala vez med prebivalstvom malih središč in državo, katero je predstavljalo sodstvo v najdovršenejši obliki, odprava sodnih uradov je uničila popularnost fašistovske stranke in vlade v manjših središčih in to je treba po govornikovem mnenju tudi upoštevati. Zaključil je z željo, da bi minister upošteval njegove pripombe ter odredil revizijo preuredbe sodnih okrožij.

Na koncu se je Acerbo predložil po-

ročilo o zakonskem načrtu za spremenitev v zakon kr. ukaza-zakona od 4. novembra 1924, ki vsebuje določbo za ustanovitve stopnje maršala Italije v kr. vojski in stopnje velikega admirala v kr. mornarici. Seja se je nato zaključila ob 12.10.

Popoldanska seja poslanske zbornice

Na popoldanski seji se je nadaljevala razprava o proračunu pravosodnega ministrstva. D'Ambrosio je govoril o reformi zakonikov. Za njim je predložil poslanec dr. Besednjak naslednjo resolucijo: Zbornica poziva vlado, da revidira sodniško politiko napram slovenski manjšini v Julijski Krajini.

Poslanec Besednjak izjavi uvodoma, da se ne bo bavil z vprašanjem cerkvenih posestev v Julijski Krajini, ker se je konstituirala posebna komisija in ker je vlada že izjavila, da se bo uporabilo kar je dobro v starih zakonih novih polkrajn. Tudi se ne bo bavil z verskim čustvom v Istri, kjer mnogi državljani ne morejo izpolnjevati svojih verskih dolžnosti radi pomanjkanja duhovnikov, ki bi poznali njihov jezik (hrup). Govornik graja prepoved ministra Oviglio, da se ne sme rabiti slovensčina pri sodniških razpravah in pri sodniškem poslovanju sploh. Na ta način je nastal globok preobrat v socialnem življenju in zmešnjava pri sodniškem poslovanju samem (medključ); in to je toliko hujše, ker so sodišča v novih pokrajnah slabo upravljana. Tako se zgodi, da postane sodnik radi neznanja krojevne jezika in ker mora rabiti tolmača, čisto postaranska oseba, pri čemer zelo trpi njegov ugled. Na ta način se ni niti pospešilo proračanje italijanskega elementa v nove pokrajine, niti državna avtoriteta se ni okrepila; kajti pri tem trpi upravljanje sodišč radi neizbežnih zakasnitev v odpravljanju sodniških zadev, pri tem trpi tudi prebivalstvo, ki ni samo moralno prizadeto, ampak trpi zelo pogosto tudi gospodarsko škodo (medključ). Poslanec Besednjak graja nadalje politiko prejšnjega pravosodnega ministra, ki je odstranil iz novih pokrajin vse slovenske sodnike ter jih namestil z drugimi, ki ne obvladajo slovenskih jezikov. Radi tega ne morejo držati ugleda in avtoritete države na primerni višini. Govornik je zaključil z izjavo, da je govoril v obrambo pravih državljanov, pravne in moralne zavesti ljudstva, ki ga predstavlja. Želi, da bi se zakonita stremiljena, tega prebivalstva, uresničila v državi, ki je bila zibelka prava.

Komunist Riboldi napada vlado radi neprestanih aretacij komunistov in ukinitve svobode tiska. Njegov napadalni govor je spremljan po hrupu in ostrih medključih.

Pravosodni minister Rocco govori predvsem o reformi ustave, ki mora odgovorjati novi fašistovski Italiji. Tekom 10 let fašistovskega vladanja bodo uvedene nove velike reforme, ne da bi se Italija tega niti zavedla.

Poslancu Besednjaku odgovori pravosodni minister, da je italijanska država — v nasprotju z bivšo Avstrijo — čisto narodna država. Radi tega ni mogoče rabiti slovenski jezik na sodnih v Julijski Krajini. Nasprotno, treba bo odpraviti veliko večji nedostatek tako na pr. ne morejo Italijani na sodnih v Zgornjem Podžurju priti do pravice, ker ne znajo nemško (pri-trjevanje).

Zbornica je sprejela resolucijo on. Fera, ki odobrava izjave pravosodnega ministra. Odobeni so bili tudi vsi člani proračuna. Seja je končala ob 19.25. Prihodnja seja v torek ob 10. uri.

čas tajnik delavske zbornice v Imoli, od koder pa je zbežal pred šestimi meseci, ker ga je zasledovala policija radi komunistične propagande.

Angleška kraljevska dvojica v Livornu
LIVORNO, 21. Danes sta dospela z jachtom »Victoria and Albert« angleški kralj in kraljica. Angleški konzul De Gaston se je podal na krov ter ju pozdravil.

Poljsko-litvanski obmejni incident
Poročilo poljske brzojavne agencije VARSAVA, 21. Poljska brzojavna agencija objavlja o poljsko-litvanskem obmejnem incidentu naslednje poročilo: Dne 15. t. m. je vdrlo pri Podgaju 100 litvinskih obmejnih stražarjev, oboroženih s strojnimi, na poljsko ozemlje, da si nasečejo drva v državnem gozdu. Poveljnik litvinskega oddelka se je branil s svojo posadko zapustiti poljsko ozemlje ter je izjavil, da je prekršil poljsko mejo po nalogu litvinskih oblasti. Odgovoril je tudi posredovanje mešane komisije, ki je hotela ugotoviti dejanski stan. Šele ko so poljski obmejni oddelki obkolili Litvince, se je izjavil litvinski poveljnik za prijateljsko rešitev tega vprašanja. Incident je bil poravnat med pristojnimi krajevnimi oblastmi mirnim potom. Trije litvinski funkcionarji, ki so jih pridržale poljske oblasti, so bili izpušteni na svobodo. Vsi litvinski obmejni stražarji so zapustili poljsko ozemlje. Pripomniti se mora, da se je zgodil sličen incident v ravnoisto kraju l. 1924.

Na večer pred sestankom narodne skupštine

Dr. Trumbić v Beogradu
BEOGRAD, 20. (Izv.) Danes ob 10. uri se je vršila plenarna seja radikalnega kluba, kateri so prisostvovali Pašić in ostali radikalni ministri ter skoro vsi poslanci radikalne stranke. Nastopilo je več govornikov, ki so vsi predlagali razveljavljanje radičevskih mandatov. Po seji so bili ministri kakor tudi poslanci zelo razburjeni. Seja se je ob 16. uri nadaljevala.

Ob 9. uri so prišli iz Zagreba dr. Trumbić, Lorković in Pavle Radić. Takoj po njihovem prihodu so se sestali voditelji opozicije. Po sestanku so novinarji obstopili dr. Trumbića, ki pa ni hotel podati nikake izjave glede navodil, ki jih je prejel od Radića. Rekel je le, da je imel z Radićem kratek sestanek. V parlamentarnih krogih kroži vest, da bo opozicija na jutrišnji seji narodne skupštine prečitala takozvani sporazum, ki je bil pred 14 dnevi sklenjen med načelniki opozicijskih strank.

Za jutrišnji sejo narodne skupštine vlada velika napetost. Na dnevnem redu je razprava o poročilu verifikacijskega odbora. Najprej pridejo na vrsto sporni mandati. Verjetno je, da pride že pri tej točki do ostrega spopada med večino in manjšino.

Angleško-francoska-avstrijska pogajanja

glede nemškega garancijskega predloga
LONDON, 21. Francoski poslanik, ki je imel daljše pogovore z zunanjim ministrom Chamberlainom, je odpotoval v Pariz. Pred svojim odhodom se je sestel tudi z ministrskim predsednikom Baldwinom. Politični krogi domnevajo, da je njegov odhod v Pariz velike važnosti za pogajanja glede varnosti.

Ministrski svet se je bavil s poročilom ministra Chamberlaina o njegovem sestanku z Herriotom in o ženevskem zborovanju, vendar pa ni mogel formalno odobriti metod, ki jih namerava zasledovati Chamberlain v varnostnem vprašanju. Chamberlain namreč zastopa stališče, da se mora z največjo skrbnostjo proučevati nemški predlog za garancijski pakt.

Chamberlain in Herriot sta se tekom zadnjih razgovorov v Parizu sporazumela, da bosta vodila tozadevne pogovore z Nemčijo diplomatskim potom, ne da bi čakala na vstop Nemčije v Društvo narodov. Torej nemški predlog se mora proučiti v vseh podrobnostih in londonski krogi nikakor ne prikrivajo, da vsebuje ta predlog več nesprejemljivih točk. Ugotoviti se mora, katere točke se dajo spraviti v sklad z versaillesko pogodbo in katere ji nasprotujejo. Predvsem se mora razčistiti točka, ki se tiče spojitve Avstrije z Nemčijo, o kateri govori tudi člen 80 versailleske pogodbe. Nemčija zahteva seveda, da naj garancijski pakt obsega tudi takojšnjo izpraznitve Porenja.

»Times« pravi, da bosta Anglija in Francija, vsaka na svojo roko in upoštevajoč lastne interese, izdelale odgovor na pojasnitve, ki jih bo podala Nemčija glede svojega predloga. Nato boste skušale svoja odgovora spraviti v soglasje v bistvenih točkah.

Ker nečeta Anglija in Francija dati Nemčiji orožje v roke za poznejše očitke, da niso zapadne velesile vsestransko proučevale njen predlog, sta Anglija in Francija pričele pogajanja z Nemčijo glede garancijskega predloga, ne da bi se ozirale na njen vstop v Društvo narodov.

Med vprašanji, ki jih bosta skušale rešiti Anglija in Francija, se nahajata tudi vprašanje interpretacije čl. 44 versailleske pogodbe. Člen 44 pravi, da se bo sleherni kršitev razorožene porenske cone s strani Nemčije smatrala kot sovražen čin.

Pogreb pudlih komunistov v Halle

Mirec potek demonstracij v Berlinu
BERLIN, 21. Za danes so komunisti napovedali v Berlinu demonstracije, da protestirajo proti postopanju policije o priliki poslednjega komunističnega zborovanja v Halle, ki se je zaključilo s spopadi med policijo in komunističnimi pristaji. Tekom teh spopadov je bilo ubitih 5 komunistov. Danes predpoldne je pozivala »Rothe Fahne« delavce k demonstraciji. Varnostne oblasti so se bale incidentov; vendar pa so demonstracije potekle mirno. Vsi tovarniški delavci so prejeli nalog, da prekinejo ob 10. uri delo za 15 minut v znak žalosti nad hallskimi žrtvami. Temu povelju so se delavci pokorili le deloma.

Pogreb žrtev se je vršil v Halle z velikimi svečanostmi. Varnostne oblasti so izdale stroge odredbe. Javni red se ni kabil.

Senator Borah odpušča v Rusijo

v svrhu pogajanj za priznanje sovjetske vlade
WASHINGTON, 21. Senator Borah pravi, da odide začetkom meseca aprila na študijsko potovanje v sovjetsko Rusijo. V političnih krogih domnevajo, da se bo senator Borah, ki je načelnik senatne komisije za zunanje zadeve, ob imenovanju priključil pogajanj s sovjetsko vlado glede priznanja sovjetske Rusije od strani Zedinjenih držav.

V senatu sta Borah in King nastopila za pritegnitev sovjetske Rusije k nameravani razorožitveni konferenci.

Nad 30 mest porušenih - 5000 mrtvih

v strašnem ciklonu v Ameriki?
PARIZ, 21. Z vzhoda in z zapada Amerike prihajajo pomožni vlaki z dežel, ki so bile skoro popolnoma uničene po večerajšem katastrofalnem ciklonu. Uro za uro prihajajo brzojavke, ki opisujejo v podrobnostih strahovite prizore.

Nad trideset mest je bilo več ali manj popolnoma porušenih vsled ciklona in deloma tudi vsled nastalih požarov. Po brzoz jasnih poročilih »New York Herald« znaša število mrtvih okoli 5000.

Požari v Tokiju

LONDON, 21. Glasom poročil iz Tokija, je uničil požar, ki je mestoma trajal do četrtke, celokupno 1730 hiš, med temi tudi več bolnic. Mestna uprava Tokija je odstopila pogorele prostore v mestnih parkih, da si lahko zgradijo začasna stanovanja. Po požaru povzročena škoda znaša 8 milijonov funtov.

Pismo iz Jugoslavije

Ljubljana, 20. marca.
Dosednja svoji dosedanjim politikam je vladna večina v verifikacijskem odboru sklenila, da je treba mandate HRSS razveljaviti. Dasi se je splošno računalo s tem sklepom, vendar je izval sklep presenečenje, zakaj mnogi so mislili, da bodo radikali vendarle pustili možnost za kompromis.

Debata v verifikacijskem odboru je bila burna in dolgotrajna. Opozicija je nastopila s svojimi najboljšimi ljudmi in se je v debati zlasti odlikovali dr. Trumbić, ki je bil glavni govornik opozicije, ter demokratiški poslanec Petić, Timotijević in Kumanudić. Za vladno večino je govoril radikalni poslanec g. Milan Simonović in ker so v njegovem govoru povedani vsi glavni vzroki za razveljavljanje mandatov HRSS, se mi zdi umestno, da navedem vsaj glavne misli njegovega govora. Izjavljal je:

Po ustavi, po zakonu o volitvi narodnih poslancev ter po skupščinskem poslovniku pripada nam poslanecem dolžnost, da kontroliramo vso potek volitev, da pregledamo, če so bili dejansko od naroda izvoljeni vsi oni, ki so se tu zbrali in končno, da presodimo tudi o tem, če imajo vsi potrebno kvalifikacijo. In ker je vsled prilozbe Lazara Kotjaševića postavljeno vprašanje o uporabi člena 18. zakona o zaščiti države na poslance HRSS, moramo kontrolirati subjektivno kvaliteto posameznih poslancev.

Ni za državo vseno, kdo je poslanec. Kar ne more biti poslanec zločinec in slaboumež, tako tudi ne more biti poslanec oni, čigar interesi se ne krijejo z interesi države. V zakonu je jasno določeno, kdo ne sme biti poslanec in člen 18. zakona o zaščiti države pravi določeno sledeče: »Ne morejo opravljati javne funkcije, niti ne morejo biti narodni poslanci, oni, ki pripadajo komunistični stranki ali združenju, ki je s tem zakonom prepovedano.«

Če se torej dokaže, da so pripadniki HRSS sprejeli ideologijo in metode komunistične stranke, potem je jasno, da so postali komunisti, in naša dolžnost je, da jim onemogočimo, da bi bili narodni poslanci. Da je HRSS postala v resnici član komunistične stranke, dokazuje obsežen material. Predvsem pa bodi tu omenjeno, da obstoji pravomočno sklep banskega stola, da se nahaja Radić za celo vrsto najtežjih zločinov (veljezdajstvo) v preiskovalnem zaporu. Zve samo ta sodni sklep dokazuje, da je bila vlada uravnavana uporabiti proti HRSS zakon o zaščiti države.

Tu je podal g. Pavle Radić izjavo, v »Edinosti« je bila priobčena, ki je deloma točna, deloma pa netočna. Da ni seljačka internacionala v Moskvi, čisto isto kot komunistična internacionala, je točno; popolnoma netočna pa je, da ta seljačka internacionala nima nobene skupnosti s komunistično internacionalo. Uvidevam, da je malo nerodno priznati na tem mestu, da je HRSS s svojim vstopom v seljačko internacionalo prestopila tudi v komunizem. Toda na podlagi avtentičnih izjav komunistov samih se more to dokazati.

I) V »Božičnici« za leto 1925. je napisal Stjepan Radić članek, v katerem pravi med drugim: »Dne 1. julija 1924. je sprejelo predsedstvo Mednarodne seljačke zveze s soglasnim sklepom HRSS v zvezo brez vsake spremembe programa in taktike HRSS. Potem se je fejsografilo vse predsedstvo, nato pa je bila poslovalna večerja, ki jo je dal ruski sovjetski poljedelski minister Aleksander Petrovič Smirnov. Tu je zlasti prekrasno govoril zastopnik ministra zunanjih zadev Cicerina Herman Borisovič Sandmirski.«

O seljački internacionali se je mnogo pisalo in tudi mnogo napačnega. Končno je tudi sam Radić jasno razložil cilje seljačke internacionala, ki obstoje v sledečem: da ne bo več vojn, da pride zemlja v roke onih, ki jo obdelujejo, da pride vsa moč v roke delavcev in kmetov in da se imajo tega programa bati samo militaristi in kapitalisti. Hrvatski narod da je odobril vstop v seljačko internacionalo in isto tako tudi velik del hrvatske inteligence.

Tu treba sedaj določiti, kaj je komunizem. Komunizem je novo odkritje, nov nauk, ki ga je prinesel najpogostejši Mesija pokojni Lenin. Komunizem kot ideja pomeni boj današnjemu državnemu redu, porušitev pravnega in socialnega reda in odstranitev sedanjega demokratskega reda, ker je ta na kapitalističnem sistemu. Ti cilji pa naj bi se dosegli potom revolucije in diktature mestnega proletariata. Sedaj pa poglejmo, če je seljačka internacionala komunistična.

Imam tu nemško izdajo poročila o prvem svetovnem kongresu seljakov, na katerem je bila ustanovljena seljačka internacionala. O nalogah te internacionala je kot prvi govoril soodrg Kalinin. Govoril je kot predsednik Vsesruskega izvrševalnega odbora sovetov. Toplo je pozdravil kongres in poudarjal važnost seljaštva za značo komunistične misli. V imenu komunistične internacionala je govoril njen predsednik Zinovjev. Naglašal je, da se za seljačko internacionalo zlasti zaima »naš učitelj« Lenin. Vse revolucije so dosedaj propadle vsled tega, ker ni delav-

med nas.

Predavanju so domačini sledili z velikim zanimanjem, le žal, da se mladina premalo zanima za kmetijske panoge, to pa radi tega, saj kmetijstvo ni moja stroka itd. Le-taj si zapomnijo, da se zancmarjenje tak dragocene prilike na kulturnem polju prazgotovo večkrat v življenju nad človekom ma-

štuje. Zato bližnjemu brezbržnim starišem in oni mladini, katera je začela v »taboru« brezskrbnosti in brezdelja: »Ne zaničuje prosvete, ne sovražite izobrazbe, ne ogibajte se kulture, ne bodite v tem pogledu nemarni! Ako smo kdaj potrebovali izobrazbe, nam je ta potreba še večja danes. Rečanje, zdravite se, sicer bo prepozno!«

(Požar). Posestniku Francetu Rusjan pri Rusjanji je v petek ob 9 dopoldne nastal požar v seniku in hlevu. Ugnil je vse seno, drva za celo poletje, skoro vse gospodarsko orodje in druge predmete. Živino so rešili. — Požar je nastal vsled velike burje, katera je odnašala iskro od hišnega dimnika, ki je v razdalji 25 m. — Škoda se ceni na 15.000 L, katera pa baje ni vsa krita z zavarovanjem.

Znanost in umetnost

— Dr. Andrej Gosar: Socijalna ekonomija. Splošna knjižnica — znanstvena zbirka, zvezek V. V. Ljubljani 1924. Založila Zvezna tiskarna in knjigarna, 8 strani 297 + XII. Cena broš. Din. 85, vez. Din. 95.

Znanstvena zbirka plodovite »Splošne knjižnice« je obogatela zopet na novem znanstvenem delu v panogi, ki je med Slovenci in v splošnem med Jugoslavlani malo ali nič obravnavana.

Dr. Gosarjeva »Socijalna ekonomija« je zlasti za naše razmere, to se pravi, to sodimo po teoretični, gospodarski literaturi, ki jo pri nas na splošno poznano, popolnoma novo delo. To se vidi že iz njene vsebine, ki se strogo sistematično zaokrožena deli v pet delov: I. »O gospodarski veščini«, II. »O gospodarskih vobčeh«, III. »Pravila subjektivnega (zasebnega) gospodarjenja«, IV. »O menjalnem mehanizmu« in V. »Subjektivno (zasebno) gospodarjenje in splošno blagostanje«. Če primerjamo s tem obširna splošna teoretično-gospodarska dela, ki se vsa več ali manj de-širajo v poglavje o proizvodnji, kroženju, porazdeljevanju in porabi (konsumu) dobrin, tedaj je na prvi pogled jasno, da gre tu v resnici za spis, ki se od običajnih teoretičnih gospodarskih del bistveno razlikuje. V tem pogledu bo dr. Gosarjeva »Socijalna ekonomija« brez dvoma zanimala ne le teoretike, ker se zaključki, do katerih prihaja avtor glede najvažnejših, gospodarskih pojavov, kakor so n. pr. cene, mezde, kapitalizem, tvorjenje in porazdeljevanje dohodkov itd. tako očitno skladajo z modernim gospodarskim življenjem, da morajo zanimati vsakega go-spodarja, politika in še posebno vsakega so-ciologa. Zlasti slednji bo našel v tej knjigi novo teoretično osnovo za modernemu gos-podarstvu ustrezajoče socialne reforme. Tudi v jezikovnem, oziroma terminološkem po-gledu utečene knjiga zanima, ker je avtor moral poiskati za svojo teorijo več novih pojmov in izrazov.

V splošnem je to novo izvirno delo v naši književnosti singularen pojav, ki bo gotovo vzbudilo široko pozornost ne samo ožje inter-esiranih krogov — juristov, sociologov, ek-onomov in sorodnih strokovnjakov, nego vobče najširših intelektualnih krogov. K temu je v razmerju z enakimi tujezinimi spisi cena te knjige, ki se odličuje tudi po lepi, okusni znanstveni opremi — stane broš. Din. 85, vez. Din. 95. neopretrana, skoro bi rekli, skromna. Knjiga se d-biva pri založnici Zvezni knji-garni, Ljubljana, Marijin trg št. 8, in v vseh drugih knjižgarnah.

H. Murger: La Bohème, roman, poslovenil I. Tominec. Splošna knjižnica št. 39. V Ljubljani 1924. Založila Zvezna tiskarna in knji-garna, 402 strani. Cena broš. 35 Din, vez. 42 Dinarjev.

Murgerjev roman »La Bohème«, slika iz življenja cigánov (bohémov), je svetovno znano delo, prevedeno skoro v vse večje je-zike, z uspehom dramatisirano in uprizorjeno. Istotako je iz romana prirerjena znana opera istega naslova, ki se je že sto- in stokrat pela na vseh odlih z najslajnejšim uspehom in po-stala je takorekoč popularna. Razveseljivo je da smo dobili sedaj po skrbni agilne založnice tudi slovenski prevod tega ljubkega zani-mivega romana. Prevajalec opominja v uvodu prav značilno: Knjiga opisuje življenje umet-nikov in literatov v tedanjem Parizu (okoli polovice 19. stoletja). Pisatelj je sam poznal osebe, ki jih slika, deloma je junak tudi sam (Rudolf), zato so njegove slike tako reali-stične in s kulturno-historičnega gledišča zelo pomembne. Če jih čitaš, vidiš nastopajoče osebe živo pred seboj in z njimi čutiš. Pa tudi v estetičnem oziru so te slike posa-mezno poglavje, dasi tesno spojeno s prejšnjim in sledečim tvori tudi samo zase zaokroženo celoto. Ni sicer vse čisto zlato, kar čitamo v teh slikah, vendar pa je v njih toliko zares poetičnih in globoko občutenih mest, da na-pravi knjiga na čitatelja trajen vtis in da vzbudi v njem toplo sočustvovanje in simpa-tijo do svojih junakov, ki jim je dal Murger primek bohème (kar je poslovenjeno z be-sedo »cigane«, seveda ni pod to besedo razu-meti cigane v vsakdanjem smislu. O tem pojmu sicer razpravlja pisatelj sam obširno v svojem predgovoru.

Skratka, to bo zopet pripovedni spis, ki bo vsem bralcem nudil lep užitek in mu dal dokaj snovi za premišljevanje in pripodablja-nje, a mu nudi tudi obilo neskrvarjene zabave. Oprema knjiga je okusna, cena za tač obširen roman nizka. Naroča se pri založnici Zvezni

knjižgarni v Ljubljani, Marija trg 8 in v vseh drugih knjižgarnah.

M. Arcibašev: Sana, roman, poslovenil Stano Krasovec. Splošna knjižnica št. 52. V Ljubljani 1925. Založila Zvezna tiskarna in knjigarna, Strani 488. Cena broš. 52 Din, vez. 60 Din.

»Sana« je epikal M. Arcibašev, ki sedaj živi v Varšavi. L. 1903. in je zvešta slika ruske inteligence iz dobe tik pred ponesre-čeno revolucijo leta 1905. Roman je izšel šele l. 1907. po revoluciji, v istem časopisu, ki ga l. 1903. ni hotel priobčiti. Druga izdaja tiskana v 10.000 izvodih, je bila takoj kon-fiscirana, pač zato, ker se je tako roman za-letaval v stebre carizma in reakcije. (Tudi nemški prevod je bil izpočetka konfisciran). O Arcibaševem »Saninu« se je razvila ne samo v ruskih, nego tudi v tujezinčnih lite-rarnih krogih obsežna debata o njegovih tendencah in nazorih. Roman je postal vsled tega splošno znan in zanimivo čtivo. Kakor naglašuje prevajalec v uvodu k slovenskemu prevodu, »se je sam Arcibašev izrazil, da ne smatra romana niti za npravnstvenega, niti za zasmeševanje mladine, ampak za zagovor individualizma. Naj pač vsak uživa umetnino po svoje brez »napotnice« in si naj napravi o njej samolastno sodbo. Prevod naj služi zato, da bo širša slovenska javnost videla, da niso vsi nazorji tako stalni in nepremena-tni.«

Kakor je uvodoma povedano, slika roman »Sana« na realističen način ruskega inteli-genta, malomeščana, oficirja, študenta, ž da, žensko v okvirju družine in samostojno učiteljico. Epizoda se vrsti za epizodo, ki se vpletajo odvisno ali neodvisno od glavnega imaka »Sana«, čitar samolastna individua-liteta posega bolj ali manj globoko v vse to bujno in šareno življenje. Na vsak način je ta splošno znani roman zanimivo čtivo, ki bo oklenilo pozornost mnogoterega bralca.

Naša zavarovalnica

„UNION“

Je največja svetovna zavarovalnica

Delniski kapital Fr. 20 Milijonov, zav. kapitali v veljavi čez 70 Milijardov Fr.

Ustanovljena 1828.

Generalni zastopnik

AVGUST RAVNIK - GORICA

Via Barzellini št. 2, I. 43

— Zastopniki se še sprejemajo. —

Mali oglasi

se računajo po 20 stot. beseda. — Najmanjša pristojbina L 2.—. Debele črke 40 stotink beseda. — Najmanjša pristojbina L 4.—. Kdor išče službo, plača polovico ceno.

VAJENEC, krepak, se sprejme takoj v trgo-vino jestvin. Naslov pri upravnistvu. 403

GOSPODIČNA popolnoma večša slovenščine, italijanšč.ne in strojeplisa se sprejme. Po-nudbe pod »Lesna trgovina 33« na uprav-nistvo. 402

ZENSKO, pridno, za kmetijska dela in molž-njo krav iščem. Plača po zmnožnosti. Via Commerciale Škorklja 272 Toroš. 401

SADNA DREVESCA murve, cepljene slive, ameriškanske breskve, divje bilje, po znizanih cenah. Odlikovana trtaica in drevesni-ca. Božidar Blažica, Sv. Peter pri Gorici. 404

SEMENA, umetna gnojila Tržaške kmetijske družbe v Trstu imajo v razprodaji: v Sezani: Karolina Goljevšček, v Redliku: Ivan Čeh. 405

PLUGI znamke Sack originalne št. 7 in 8, se dobijo pri Tržaški kmetijski družbi v Trstu, Raffineria 7. 406

V POSTOJNSKEM OKRAJU se proda takoj dobro peljana trgovina z mešanim bla-gom. Odnosno stanovanje na razpolago. Olajšave pri plačilu. Ponudbe pod »20.000« na upravnistvo. 392

VINOGRAD, s krasnim razgledom velikim kamnolomom, pri dveh potih in vodovodu, 2 minuti od železniške postaje, se proda. Naslov pri upravnistvu. 393 (253)

NA PRODAJ V JUGOSLAVIJI

V CELJU: nova zgradba s krasnimi trgovskimi lokali na najbolj živahni cesti ter prostimi stanovanji.

V CELJU: na novo zidano tovarniško poslopje.

V MARIBORU: dvonadstropna hiša na najprometnejšem kraju s trgovskimi lokali.

Resni interesi naj se blagovolijo obrniti na pisarno Dr. KIMOVEC, od-vetnik v Mariboru, kateri daje ustatčna pojasnila. (238)

PRASICKI, lepe vrste, se prodajo v Trstu. Čiadiro in monte 155. 397

DEČE, 14 letnega, s znanjem slovenskega jezika, sprejme prodajalna manufakura. Mazzini 41. 396

GOSPODIČNA, s trgovsko šolo, večja pisar-niških del, italijanšč.ne, eventualno nem-ščine, želi službe. Ponudbe pod »Uradn.ca na upravnistvo. 394

17 LETEN mladenič želi vstopiti kot učenec v trgovino. Naslov pri upravnistvu. 395

SREČO, preteklost in bodočnost življenja pove kiromant v via Pietà 12, vrata 6. Go-vori slovensko. 396

KDOR želi kupiti ali prodati hiše, vile, po-sedstva in zemljišča, v mestu ali okolici, naj se zgasi pri Briškaku, via Gelsi 6, III. 399

SEMENSKI krompir »Ida«, »Kamnik« L 100 kvintal. Kmetijsko trgovsko društvo, Via Raffineria 4. 400

KOREČIĆ ANTON pok. Mihaela, pred vojno stanujoč v Gor. Vrtojbi št. 18 — se po-zivlja, da se čimprej zgasi v obč. pisarni v Vrtojbi, v svrhu nekega zanj prav važnega sporočila. 407

BABICA, a-torizirana, sprejema noseče. Zdravnik na razpolago. Dobra postrežba. Govori slovensko. Tajnost zadržana. Sla-vec. Via Giulia 29. 64

GLASOVIR ali pianino kupim. Ponudbe, z na-vedbo znamke in cene na mlekarno v via Carlo Ghega 4, Trst. 380

G. DOLLINAR, Trst, Via Ugo Polonio št. 5 (prej Via Bacchi) Telefon 27-81, uvoz iz-voz. Večika zaloga papirja za zavijanje, pi-salnega i. t. d. papirnatih vrečic ter valčkov raznih velikosti lastnega izdelka. 51

KROJASKO DELAVNICO priporoča cenj. ob-činstvu lastnik Ant. Jug, krojaški mojster, via Udine 65. 334

POZORI! Kupujem cunje od 0.90 do L 1.30 kg vrvi, trhnivi papir, železo in kovine. Skla-dišče via Rigutti 3, Sklavniča. 361

VOJNI OSKODOVANCI Za nove prijave in likvidacijo vojne odškodnine obrnite se na naslov STOLFA, Via XXX oktobra 19, buffet. 385

VOZ (parizar) težak, v dobrem stanju se pro-da. Rafael Zimic, gost. Deskle — Plave pri Gorici. 389

FOTOGRAFSKEGA pomočnika in vajernca sprejme foto »Helios«, Idrija. 390

IZREDNA PRILIKA. V Pazinu blizu kolo-dvora se proda velika hiša s 40 prostori, z gostilno, bogatim inventarjem, pripravna za hotel, za L 90.000. Drees, Trst Kavarna Tommaso od 8.—10. ure. 391

DVE služkinji kmečkega stanu, ki imata vse-lje do trgovine, sprejme Jančar Fran. Di-vača 23. 381

HIŠA, pripravna za vsako obrt, se proda v Divači št. 4 poleg cerkve. Pojasnila daje Jančar, Divača 23. 382

PROSTOR za zgradbo hiše se proda na kri-žišču cest. Jančar, Divača 23. 383

Obrtno-gospodarsko društvo v Nabrežini vknjižena zadruga z omejeno zavezo vabi na

redni občni zbor

ki se bo vršil

v nedeljo, 29. marca 1925, ob 3. uri popoldne v društveni gostilni v Nabrežini

DNEVNI RED:

1. Poročilo načelnitva;
2. Poročilo nadzornitva;
3. Odobritev letnega računa za leto 1924 in razdelitev čistega dobička;
4. Volitev nadzornitva;
5. Čitanje revizijskega poročila »Zveze«;
6. Slučajnosti.

NAČELNIŠTVO.

GIUSEPPE SPECHAR - TRST

Via S. Caterina 7, vogal Via Mazzini

naznanja cenj. odjemalcem, da je prejel veliko izbero blaga za moške in ženske obleke najlepših in najzadnjih novosti, katerega prodaja po najzmernejših cenah.

Specijaliteta angleškega in češkega blaga

Sprejemajo se naročila po meri

V. Poli - Ronchi

dobavlja pesek, soški grušč, apno in opeko po zmernih cenah. 256

Brzjavke Poli, Ronchi.

ZOBOTEHNIČNI AMBULATORIJ

prej EGIDIO SCHIFFLIN

je nadalje odprt od 9-12 in od 3-7 v ulici Sette Fontane šte. 6

Cene so ostale neizpremenjene.

Pozor kmetovalci!

Plugi prvovrstnih italijanskih, nemških in čeških tovarni: 249

št. 5 L 380.—

„ 6 „ 420.—

„ 7 „ 450.—

„ 8 „ 480.—

kakor tudi drugi polski stroji.

Ing. Righi & Vidovich

Trst, Via Sanità 8 (vogal Via Porgorella)

Röntgenologični zavod

za zdravljenje in diagnostiko

primarija 67

dr. A. de Fiori

v Gorici, Corso Vitt. Em. III. št. 14

Sprejema od 9-2 in od 2-4

TVRDKA

GIUSEPPE STRUCHEL

Trst, Via Mazzini 36 (vogal Via S. Caterina)

Bogata izbora vseh pomladanskih potrebščin.

Volnenina, svilenina, baršun, perilo, nogavice, rokavice, šerpe, triž, pokrivala, zavese, okraski itd. itd.

Vse blago prodaja po dosedanjih cenah

brez vsakega poviška

ker si je nabavila trrdka že prej velike množine, da zamore ugoditi svojim odjemalcem z nizkimi cenami

PODLISTEK

V. J. KRIZANOVSKA:

Moč preteklosti

Roman v treh delih.

Iz ruščine prevedel Ivan Vouk.

Pavel Borisovič se je opravičil zaradi obiska v odsotnosti Bakulinke s tem, da je povedal, da je prejel od tete pismo, katerega vsebino je hotel spo-ročiti Larisi Arkadjevni, zakaj pismo se nanaša na njih potovanje v Italijo.

Kumica se mora vrniti vsak čas, a medtem ni povejte, prosim vas, če Helena Aleksandrova kaj piše o svojem »nemirnem gradu«? Ne morem pove-dati, kako me to zanima, — je rekla Valerija in skrivaj opazovala Aruduo in mračno baronovo obličje. Zdaj, pri dnevnih svetlobi, jo je iznenadila pro-zorna bleboda njegovega obličja, ki se je močnejše odražala v temnem lesketu črnih las.

»Kako je videti bolan! Bržkone je zopet na-pravil nočni izprehod po strehi,« — je pomislila ter se umikala njegovemu mračnemu, globokemu po-gledu, ki ga je upiral vanjo, in v katerem je bilo opaziti zagoneten izraz.

— Kajpak da piše. Teta je vsa iz sebe od navdu-šenja za svoj stari grad. Pripoveduje, da so videli plamenček, ki je tekal po nekem starem mostu, ki je tam nekje v bližini, nakar je zvedela, kaj si ljudstvo pripoveduje v onem kraju.

Dalje piše o neki dobro ohranjeni kapeli ali grobnici, v kateri je junakinja dejanja v napadu skrajnega obupa vrgla z oltarja kip Presvete Device. Zaradi tega bodo nesreče in sovraštvo toliko časa preganjale trpeče duše, dokler ne postavi kdo zopet na mesto kipa.

— Moj Bog, kako je to zanimivo! Kako rada bi odkrila to kapelo in dvignila kip. S pomočjo Dio-mida Petroviča bi utegnili odrešiti in pomiriti te ne-srečne sence! — je v vzhicnem razburjenju vzlik-nila Valerija.

Baron se je komaj vidno nasmehnil. — To vse je zelo zanimivo, seveda, in tudi mene privlači, k sebi stari grad s svojimi tajnostmi; toda... kdo ve, ali ni pametneje pustiti mrtve v njih grobnicah in ne dregati v prošlost, ki je polna zločinov?

Prihod Larise Arkadjevne je prekinil njun raz-govor in vsi so začeli govoriti o potovanju.

Najprej je Bakulinka sporočila, da jih mož ne bo mogel spremiti do Milana, kakor je obljubil, zakaj neprilicakovani in neodoljivi posli zahtevajo nje-govo prisotnost v Krimu.

— In tudi Zorž je naletel na ovire, — je pri-stavila v vidno nevoljo.

Ko je baron to opazil, se je na lep način po-nudil, da spremi on dami; dostavil je še, da bo srečen, če se bo vozil v istem vlaku z njima in jima olajšal polkovnikovo odsotnost. Bakulinka se je na-smehnila, toda hvaležno je sprejela njegov predlog.

— Toda s pogojem, da vas ne bo ozlovoljilo, ako se v Milano in Florenci zadržimo nekaj dni, zakaj rada bi pokazala ti prelepi mesti Valeriji, ki ni bila še nikdar v Italiji.

— Nikakor ne, Larisa Arkadjevna. Majhna po-staja po dolgem potovanju mi je vselej prijetna, — je odgovoril Pavel Borisovič.

Nato je prebral pismo teti in končno so se do-menili, da odpotujejo čez tri tedne.

V naslednjih dnevih se ni zgodilo nič poseb-nega; baron je pogosto zahajal v Pavlovsk in skriv-nostna privlačnost med njim in Valerijo je postajala z vsakim dnem večja. Toda čustva, ki so razbur-jala, so bila zagonetna.

Temne baronove oči so docela očarale Valerijo in vsi ostali možki so postali ravnodušni. Istočasno pa jo je baronova prisotnost ali dotik njegove roke silno vznemirila, da ji je srce začelo bolešno tolči v prsih, in zahotelo se ji bežati in se skriti, da bi za-več ne videla.

Tudi čustva Pavla Borisoviča niso bila nič

manj čudna; kolebal je med strastjo in sovraštvom in celo ga je prevzemala taka groza, da so se mu lasje ježili na glavi.

Ne prvi ne drugi si nista znala razložiti svojega nenavadnega duševnega stanja, zato sta pripisovala vse to svojim razburljivim živcem.

Zadnji teden pred odhodom se je Valerija po-dala v Petrograd; mati je ravnokar prispela iz svo-jega posestva za nekaj tednov, da bi pripravila hčer za odhod in bi se od nje poslovila.

Zivahno življenje, nakupovanje oblek in lepoti-tja ter urejanje prtljage je zelo zaposlovalo Va-lerijo, vendar sta se je držala neka nerazumljiva potrto-st in bolesten, mrličen nemir. Kakor mora jo je zasledovala predstutnja, da visi nad njo nesreča in da se nikoli več ne povrne domov in se ne snide s svojimi dragimi, ki ji izkazujejo tako ljubezen in jo obspavajo z darovi.

Zadnjo noč pred odhodom ni mogla zaspati; zdelo se ji je, da sliši pogrebno petje, a obličje ji je od časa do časa obvil hladen zrak. Njeni živci so bili popolnoma razbiti. Vso jutro je jokala in poljubljala mater in brata.

Samburovo je zaskrbelo in zato ji je predlagala, naj ostane in se odpravi z njo na deželo, toda Va-lerija se je bala, da bi se Larisa Arkadjevna ne uža-lila. Končno jo je umirila obljuba, da pojde Anatolij ponjo čez dva meseca.

Gospodarstvo

Za upnike bivšega avstrijskega, bivšega ogrskega in bivšega avstrijsko-ogrskega erarja

Prvokrat sem poročal pod tem naslovom o dogovoru od 6. 4. 1922. v „Edinosti“ od 4. 7. 1924. Takrat je namreč ministrstvo za zunanje stvari opozorilo v uradnem listu na šestmesečni rok za prijave, ne da bi povedalo, ali so se že izmenjale ratifikacije dogovora in ali je torej sploh začel že teči omenjeni rok. Priporočalo je samo, naj se terjatve, kolikor še niso priglasene, prijavijo čim prej pri italijanskem poslanstvu na Dunaju ali pri prefekturi v Trstu. Drugokrat sem se dotaknil istega predmeta v „Edinosti“ od 28. 9. 1924, ko je namreč tržaška prefektura objavila, da je treba v razmerju med Italijo in Ogrsko šteti šestmesečni rok od 1. 5. 1924, tako da bi bil imel zapasti že 1. 11. 1924, in da proti bivšemu ogrskemu in bivšemu avstrijsko-ogrskemu erarju še ni začel teči, ker v razmerju med Italijo in Ogrsko dogovor od 6. 4. 1922. še ni bil stopil v veljavo. Sedaj je pa stvar z razglasom ministrstva za zunanje stvari in pravosodnega ministrstva od 6. 12. 1924. v drž. uradnem listu od 10. 12. 1924., posebno pa s kr. ukazom-zakonom od 11. 1. 1925., št. 50, ki je bil razglašen v državnem uradnem listu od 6. 2. 1925., stopila v nov, odločilen stadij in so posegle vmes tudi finančne intendenecije. To je seveda nekaj drugega kot pa skromne opozoritve v „Edinosti“ in zato so bili sedaj tudi drugi alarmirani in so se oglašali razni poklicani in nepoklicani svetovalci našega ljudstva. Prihajam za njimi, a vendar ne opušča pisanja, ker mislim, da preostane še marsikaj, kar bi bilo treba pojasniti.

Predvsem je treba pojasniti eno, da je namreč za rešitev teh vprašanj edina zakonita podlaga za nas italijanske državljanke in vsaj poglavitna zakonita podlaga tudi za inozemce, ki bivajo z nami na italijanskem ozemlju, v italijanskih zakonih. In kolikor je meni znano, obstojita za predmetna vprašanja samo dva zakona, namreč kr. ukaz-zakon od 13. 12. 1923., št. 3156, (v drž. ur. listu od 21. 2. 1924.), s katerim se je odobrila sporazum od 6. 4. 1922., in zgoraj navedeni kr. ukaz-zakon od 11. 1. 1925. Glasom 9. čl. tega ukaza-zakona ima finančni minister oblast, (in jaz dodajam: prav zato tudi dolžnost), izdati vse potrebne izvršilne navedbe. Zal jih doslej ni izdal, vsaj kolikor vem in kolikor bi šlo za pravilno izdane in objavljene, splošno obvezne navedbe, ki bi imele polno moč zakona. Morda misli finančni minister, da je gori omenjenim razglasom dveh njegovih ministrskih kolegov za zunanje stvari in za pravosodstvo že vse potrebno ukrepano. Če se ne motim, izvira veliko neugodnih pojavov v našem javnem življenju in zbežnost naše javnosti v važnih upravnih vprašanjih iz tega, da so se oblastva, in sicer, kakor vidimo, vsja in nija oblastva preveč navadila upravljati: potom okrožnice in notranjih instrukcij ali navodil ali pa neformalnih novinskih razglasov, namesto, da bi postavljala svoje poslovne navedbe na podlago pravih in sveda-

jasnih in določenih zakonodajnih ukrepov, bodisi zakonov, bodisi naredeb. Ta razvada je pač nastala, tako bi vsaj sodil, v težkih vojnih in povojnih razmerah, bil bi pa že skrajni čas, da bi se umaknila bolj pravilnemu, bolj ustavnemu pojmovanju oblasti državnih upravnih organov.

Gre za dvoje. Prvič za ureditev med Italijo z ene strani in Avstrijo in Ogrsko z druge strani. Drugič pa za ureditev med italijanskim erarjem z ene strani in državljanji-vojnikmi oškodovanci v novih pokrajinah z druge strani. Prva ureditev se tiče vseh kakršnihkoli terjatev, ki so obstojale 3. 11. 1918. v sedanjih novih pokrajinah proti bivšim trem državnim erarjem, druga ureditev se pa tiče samo tistih izmed teh terjatev, ki so takšnim osebam, ki imajo vse subjektivne pogoje za eventualno vojno odškodnino in so zlasti tudi pridobile italijansko državljanstvo kar po zakonu („ipso jure“ ali „di pieno diritto“), pristojale za takšno stvarno škodo, katere je nastala radi dejstev, ki jih ima v mislih avstrijski zakon o vojnih dajatvah, in katere se prizna za analogno (enakovrstno) takšni škodi, kakršna je določena v zakonu o vojnih škodah.

Za ureditev med Italijo, Avstrijo in Ogrsko prihajajo torej v poštev vse terjatve proti bivšim trem državnim erarjem iz novih pokrajin, namreč take, ki pristojajo bodisi, a tole iz javnega ali zasebnega službenega razmerja, osebam, ki so imele 3. 11. 1918. tamkaj donosniško pravico, bodisi jurističnim osebam in trgovskim podjetjem, ki so imeli takrat tamkaj svoj sedež, bodisi drugim fizičnim osebam iz vsakega drugega razloga, razen iz službenega razmerja, ki so takrat tamkaj prebivali. Kakor rečeno, se tiče ta ureditev vseh terjatev, ker so tiste, ki jih izrecno navede 3. člen dogovora od 6. 4. 1922., navedene le na primer, ne pa takšne, kakor da bi druge, tamkaj navedene, bile izključene.

Za ureditev med tremi državami je dogovorjeno dvoje, kako se terjatve ugotovijo in kako se oškodci, ali in v kateri meri jih bosta morali plačati Avstrija in Ogrska. Ugotovitevno postopanje je določeno v prvih 11 členih dogovora, drugo pa razsodniško, če ne pride do sporazuma med državami, je določeno v 12. členu. Neumljivo je, kako je mogla nastati domneva, ki je prešla celo v vprašanje, ki ga je poslanec Besednjak postavil ministru, da bi namreč Avstrija in Ogrska z dogovorom od 6. 4. 1922. že bili prevzeli plačilno zavezo. Za enkrat gre namreč samo za ugotovitev (likvidacijo) terjatev proti bivšim erarjem in to v avstrijsko-ogrskih kronah, ne da bi bilo s tem že odločeno, ali jih bo kdo plačal, v pritrjenem primeru, ali vse njihove kategorije ali samo nekatere, kdo bo plačal in v kakšni valuti.

O podrobnostih te ureditve in pa o drugi, posebno važni ureditvi med državnim erarjem in vojnikmi oškodovanci v pojutrnji številki.

Dr. Josip Willan.

„Šolsko društvo“ kot zbirko za „Naše deca“. Srčna hvala vsem darovalcem; onim pa, ki se klicu „Naše deca“ niso odzvali naj si vzamejo Neimenovane dobrotnike za vzgled.

IVAN KACIN - GORICA Piazza Nicolò Tommaseo št. 29

Tvornica harmonijev, cerkvenih orgel, glasovirjev.
Zaloga raznih godal, strun vseh vrst.

Kupuje in prodaja vsa omenjena godala.
Popravila in uglasjevanje.
Prodaja na obroke. (254)

MIRODILNICA
MARIO FERLIN
Sv. Marija Magdalena zgoraj 2 Bivio. Tel. 774
Polizica Via Ca. 10 (Vojni Voj. Ministrstvo del. 10)
prodaja na debelo in drobno. 63
Barve, lesi, copiti, šipe, žebiji, cement, sadra, žveplo, modra galica itd. — Posrežba na dom.
Bogata izbira slikarskih vzorcev (štopav)
Velika izbira cepilnih potrebščin

PRIVATNA KLINIKA DR. CICERO v POSTOJNI

Izvršujejo se vse kirurške in notranje operacije

Vsa električna zdravljenja

ŽARKI X 179

Zlato, srebro, krona, platin, zobovje

kupuje
Zlatarna ALBERT POVH
Trst, Via Ma. zini 46

Vprašajte povsod

Jajčno Crema Marsala

R. Crismancich
Najslastnejši in krepilnejši liker. 65

Tržaška posojilnica in hranilnica

registrirana zadruga z omejenim poročtvom
uraduje v svoji lastni hiši
ulica Torregianca 19, I. nadst.

Sprejema navadne hranilne vloge na knjižice, vloge na tekoči račun in vloge za čekovni promet, ter jih obrestuje

po 4%

večje in stalne vloge po dogovoru.

Sprejema „Dinarje“ na tekoči račun in jih obrestuje po dogovoru.

Davek od vlog plača zavezanec sam.

Daje posojila na knjižice, menice, zastave in osebne kredite. — Obrestna mera po dogovoru.

Na razpolago varnostne celice (safe)

Uradne ure za stranke od 8½ do 13

in od 16 do 18

Ob nedeljah je urad zaprt.

Štev. telef. 25-67.

Najstarejši slov. denarni zavod

Inserirajte v „Edinosti“

LJUBLJANSKA KREDITNA BANKA

Glavnica in rezerva Dinarjev 60.000.000 —
Telefon: 5-18, 22-98

PODRUŽNICA V TRSTU
CENTRALA V LJUBLJANI

Obrestuje vloge na vložnih knjižicah po 4%, na tekočih računih po 4½% vezane vloge po dogovoru. — Prejema DINARJE na tekoči račun in jih obrestuje po dogovoru. — Izvršuje vse v bančno stroko spadajoče posle.

Najprikladnejša zveza z Jugoslavijo

Podružnice:
GORICA, Brežice, Celje, Cernomelj, Kranj, Logatec, Maribor

Blagajna je odprta od 9½-12½, in od 14½-16

Podružnice:
Metković, Novi Sad, Ptuj, Sarajevo, Split

Sever & Comp.

Trst, Via Machiavelli 13
prodaja semena KRMILNE PESE kakor tudi vsa druga KRMILNA, ZELNJADNA ter CVETLIČNA semena, garantirana, čista prvovrstna, po konkurenčnih cenah.
Na željo pošiljamo letošnji cenik brezplačno.

251 24 Cervellini, Trst, Via G. Carducci 27

Najboljši šivalni stroji so I. R. I.

Brezplačen poskus v vaši hiši. Posebni stroji za šivanje la vezenje L. 570.—, naklopni z dvema predaloma L. 720.—, izbira inozemskih strojev po najnižjih cenah. Zaloga šivalnih strojev in potrebščin.

Na zahtevo se pošljejo ceniki.

GIOVANNI SFERZA

Trst, Via S. Francesco d'Assisi 6
Zaloga in izdelovalnica majoličnih in železnih peči in štedilnikov. Izbira plošč za kuhinje, kopeli in klosete. Zaloga plošč iz tirolskega in navadnega litega železa, vrat in plošč in peči za ognjišča. Izbira keramičnih in cementnih opek.

Sprejemajo se naročila in popraviljanja peči in štedilnikov. 58

Veliko skladišče pohištva ALESSANDRO LEVI MINZI

Via Rottori št. 1 — Via Maccaniti št. 7-17
Spalne sobe, obedne sobe, posamezni kosi pohištva v veliki izbiri.

Mestna hranilnica ljubljanska

(GRADSKA ŠTEDIONICA) V LJUBLJANI (GRADSKA ŠTEDIONICA)

STANJE VLOŽENEGA DENARJA preko 125 milijonov dinarjev ali 500 milijonov kron. — SPREJEMA VLOGE na hranilne knjižice in tekoči račun proti najugodnejšemu obrestovanju. — ZLASTI PLAČUJE za vloge proti dogovorjeni v teko. čem računu najvišje mogoče obresti. — JAMSTVO za vse vloge in obresti, tudi tekočega računa, je večje kakor kjerkoli drugod, ker jamči za nje poleg lastnega hranilničnega premoženja še mesto Ljubljana z vsem premoženjem in davčno močjo. Ravno radi tega nalagajo pri njej tudi sodišča denar mladostnih, župni uradi cerkveni in občine občinski denar. — Naši rojaki v Ameriki nalagajo svoje prihranke največ v naši hranilnici, ker je **denar popolnoma varen.**

111

TRST
Via Carducci št. 20
Telefon 42-33

Specijaliteta masivnih sob iz bukovega lesa, po zmernih cenah.

Pohištvo

luksozno in navadno

ŽIVNOSTENSKÁ BANKA

Sredljišnica v Pragi Podružnica v Trstu Ustanovljena l. 1868
Lastna palača: Ulica Roma 7
Delniška glavnica Kč 200.000.000 — Rezerve Kč 131.600.000 —

PODRUŽNICE: Br. Balašev, Bratislava, Brno, Náměstek, Brno, Čáslav, Budějovice, Hradec, Kralupy, Litava, Kladsko, Vary, Klatovy, Kolín, Liberec, Košice, Mladá, Olomouc, Mor. Budějovice, Plzeň, Prostějov, Tábor, Teplice-Sanov, Trst, Usti n. L., Znojmo, Zlín. — APIL-JACQUE v Nemški Avstriji, Jugoslaviji, na Poljskem in na Ogrskem.

BLAGOVNI ODDELEK SAFES

Izvršuje vse bančne posle pod najboljšimi pogoji. — Izdaja nakaznice (vazijla) Banca d'Italia prosto provizije.

Brzjavlj. ŽIVNOSTENSKÁ - Trst 60 TELEFONI: 1078, 1089, 2157, 4212

— Vojna odškodnina. Te dni so imeli finančni intendant novih pokrajin v Tridentu sestanek, na katerem so se posvetovali pod vodstvom načelnika vojnoodškodninskega urada v ministrstvu kom. Castelli-ja o izvajanju novih določb o vojni odškodnini. Sestanka se je udeležil tudi tržaški finančni intendant dr. Bellina. Včerajšnji „Piccolo“ je objavil brzojavko dr. Belline, v kateri je rečeno, da vlada ne bo iztirjala svoj, ki so že bile izplačane, in da bodo izplačane tudi svote, ki so bile že prej likvidirane, ako vložijo oškodovanci novo naznanitev terjatev napram Avstriji.

TRŽAŠKA KMETIJSKA DRUŽBA V TRSTU

ulica Raffineria št. 7, ima v zalogi:

Semeni: zelje zgodnje in pozno nemškega izvora, pesa rdeča Mamut in rumena Ecken-dorff, cvetoči karfiol, snežna kepa, spinato, redkvice rdečo okroglo, rdečo podolgovato in belo dolgo, zgodnji nizki grah, seme salatine, solate, radica, čebulček, solatno peso, krmsno peso, korenje ter druga vrtna in cvetlična semena.

Trave: laško ljulko, francosko pahovko, mačji rep in travniško bilnico.

Detelje: inkarnatno domačo in lucerno.

Vsa semena so preizkušena in zajamčena, bodisi glede kaljivosti kakor tudi glede vrste.

Škarje za obrezovanje, francoskega tipa.

Umetna gnojila: superfosfat, kalijevo sol, amonijev sulfat in čilski soliter.

Bisulfit, zdravilo za na spolovilih obolelo goveje živino.

Univerzalni plugi št. 7 in 8 „Sack“.

Sadna drevesca, breskve, hruške, jabolka itd.

Naša semena in umetna gnojila — vse za jamčeno — imajo v razprodaji:

v RODIKU naš zastopnik g. Ivan Čeh,

v SEŽANI g. Karolina Goljčevič.

Tržaška kmetijska družba v Trstu

ulica Raffineria št. 7.

Lotharijske številke

izžrebane dne 21. marca 1925.

Bari	8	19	83	66	40
Firenze	13	60	18	68	23
Milano	47	66	51	72	18
Napoli	63	4	50	66	7
Palermo	39	33	89	77	69
Torino	20	88	25	15	7
Venezia	38	20	13	56	2
Roma	43	78	72	42	62

Cene na trgu Cavour
(Oddaja na debelo)

21. t. m.
Kislo zelje 130-165, karfiol 200, kapus 160, čebula 120-150, fige (suhe) 150-400, solata 40-360, limone (100 komadov) 6, jabolka 80-320, krompir 70-85, krompir (nov) 150, hruške 150, grah 260, paradižniki 300, radič 320-400, radič (rdeč) 400-440, špičasta 260-370.

DEVIZE Amsterdam od 975.— do 990.— Belgija od 124.— do 125.—; Pariz 127.50 do 128.— London od 117.55 do 117.75; New York od 24.55 do 24.6; Španija od 347.— do 352.—; Švica od 474.— do 474.—; Atene od 37.— do 39.—; Berlin od 580.— do 590.—; Bukarest od 11.50 do 12.—; Praga od 72.75 do 73.25; Ogrska od 6.937 do 0.345; Dunaj od 0.0313 do 0.0350; Zagreb od 38.75 do 39.10.

VALUTA: Avstrijske krona od 0.0340 do 0.0350 dinarji od 3.50 do 3.55; dolarji od 24.50 do 24.80; novci po 30 frankov od 96.— do 98.—; fust Sterling od 117.50 do 117.70.

Benedijske obveznice 79.40.